

RECENSIONES

Dr. P. Em. Valvekens, O. Praem., *Een Premonstratenzer abdij in het midden der XVIe eeuw*. XV + 190 blz. — Uitgeverij : De Kogge, Mechelen [1938].

De katholieke kerkhistoricus, die de 16^e eeuw tot voorwerp van onderzoek gekozen heeft, weet bij voorbaat, dat hij in zijn verhaal omzichtig licht en schaduw heeft aan te brengen en — tot zijn teleurstelling — niet zelden donkere partijen gaan overheerschen.

Dr. E. Valvekens had den moed, de zware taak op zich te nemen, de 16^e eeuw van de geschiedenis zijner orde in de Zuidelijke Nederlanden te onderzoeken. Zijn doctorsdissertatie hield zich daarmede reeds bezig. Sedert verscheen van zijn hand het werk : « Een Premonstratenzer abdij in het begin der zestiende eeuw ». Thans ligt voor ons zijn derde boek : « Een Premonstratenzer abdij in het midden der XVIe eeuw ». In een keurige uitgave verscheen het dit jaar als nummer 1 van de reeks : « Bibliotheca Flandro-Belgica Historica » bij De Kogge te Evere, en kreeg het als aanbeveling mee de toekenning van den Helleputte-Schollaert-prijs.

Wanneer men het boek ten einde gelezen heeft, komt men tot de bevinding, dat het nog al mee valt wat het zedelijke leven der kloosterlingen betreft. Gunstig steekt hun levenswijze zelfs af bij het gemis aan zedelijken ernst, welke in dien tijd onder de geestelijken van de Noorderlijke Nederlanden heerschte. Dit zal eenieder toegeven, die kennis nam van de « Verslagen van kerkvisitatiën in het bisdom Utrecht uit de 16^e eeuw », of het daarop gebaseerde opstel las, dat onze groote mediaevist, Mr. S. Muller Fzn., plaatste in den tweeden bundel van zijn « Schetsen uit de Middeleeuwen. »

Het werk van Valvekens is een supplement op zijn voorafgaand boek. Het dankt zijn ontstaan aan de documentatie, welke Dr. Plac. Lefèvre zijn confrater aan de hand deed. Ze betreft de verslagen van twee abtskeuzen, welke deze in het algemeen rijksarchief te Brussel ontdekte en die aanvullend zijn omtrent hetgeen Dr. Valvekens voordien schreef.

Deze nieuwe studie bood hem eenerzijds de gelegenheid, nog eens terug te komen op enkele voorafgaande abbatiaten, en anderzijds de lijn verder door te trekken met er de behandeling van een nieuw abbatiaat aan toe te voegen.

De geschiedenis van Averbode vanaf 1501 tot aan 1574 ligt daardoor voor ons open en niemand zal het ontgaan, hoezeer dit stuk geschiedenis verdiept is, wanneer het gelegd wordt naast de bladzijden welke de auteur van « De Norbertijner Abdij van Averbode » (Averbode 1920) aan genoemde periode wijdde. Echter heeft deze schrijver het voordeel, dat eenieder hem tot zijn stichting lezen kan, wat van het boek van Dr. Valvekens niet gezegd kan worden. En toch zal hij eerder worden gelezen, ook omdat hij over een vlotte pen beschikt en zijn boek gelardeerd is met opmerkingen van moralizeerenden aard (over kloosterpsyche, als men wil), welke echter te sterk van plaatselijke toestanden zijn afgelezen, om algemeene waarde te hebben.

Afgezien daarvan heeft het boek groote beteekenis, doordat het ons duidelijk maakt, door welke oorzaken — buiten de Orde om — het verval intrad en het raderwerk der Orde wel gammel moest worden. We zijn getuige van de ontbinding der abdij door de verdeling der abts- en conventsgoederen en door den tastbaren aanzet tot het vormen van prebenden. Maar op dit kritieke moment ontwaren we op den achtergrond de machtige beweging van de Contra-reformatie met de prachtige figuur van Jan Despruets, die door Valvekens is ontdekt en zijn stage liefde en bewondering heeft.

Wanneer we op een enkel detail mogen wijzen, zouden we de aandacht willen vragen voor den typischen vorm der Norbertijnsche spiritualiteit in de 16^e eeuw (blz. 118). Er staan meer van die kleinheden in dat boek verspreid, welke echter groote beteekenis hebben. Wie er oog voor heeft, zal ze weten te waardeeren en tenslotte het eerlijke boek als een belangrijke aanwinst voor de geschiedenis der Norbertijner Orde beschouwen.

Berne-Heeswijk.

H. HEIJMAN.

* * *

Dr. M. A. Erens, O. Praem., *Sint Willibrord, Apostel der Nederlanden*. 8°. 253 blz. — St. Norbertus' Drukkerij, Tongerlo.
— Prijs : gen. 24 fr.; geb. 32 fr.

Het is dit jaar twaalfhonderd jaar geleden sedert de H. Willi-